

HET REGENDE VOGELS

Jocelyne Saucier (Nouveau Brunswick, Canada, 1948) heeft politicologie en journalistiek gestudeerd. In 1996 verscheen haar debuut, waarmee ze prompt een belangrijke literaire prijs won. Met *Het regende vogels*, de eerste roman die in Nederland verschijnt, won ze in eigen land alle grote literaire prijzen.

Jocelyne Saucier

Het regende vogels

Vertaald door Marianne Kaas

MERIDIAAN
UITGEVERS

2015

Oorspronkelijke titel: *Il pleuvait des oiseaux*
Oorspronkelijk uitgegeven door: Les Éditions XYZ inc., Canada
© 2011, Jocelyne Saucier
© Vertaling uit het Frans: Marianne Kaas, 2015
© Nederlandse uitgave: Meridiaan Uitgevers, Amsterdam 2015
Omslagontwerp: Wil Immink Design
© Omslagbeeld: www.clker.com
Foto auteur: © Cyclopes
Typografie: Perfect Service, Schoonhoven

ISBN 978 90 488 2216 4
ISBN 978 90 488 2217 1 (e-book)
NUR 302

Eerste druk, april 2015

De vertaalster ontving voor deze vertaling een werkbeurs van het Nederlands Letterenfonds.

Deze vertaling kwam mede tot stand met een subsidie van Canada Council for the Arts.

Canada Council for the Arts
Conseil des arts du Canada

De uitgever heeft haar best gedaan alle rechthebbenden te achterhalen. Zij die denken aanspraak te kunnen maken op foto- of beeldrecht worden verzocht contact op te nemen met Meridiaan Uitgevers.

www.meridiaanuitgevers.nl
www.overamstel.com

Meridiaan Uitgevers is een imprint van Overamstel uitgevers bv

OVERAMSTEL
uitgevers

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor Marie-Ange Saucier

Waarin sprake is van mensen van wie niemand nog weet waar ze zijn, van een stervenspact dat het zout van het leven is, van de machtige roep van het woud en van de liefde waaraan het leven ook zijn waarde ontleent. Het verhaal is niet erg waarschijnlijk, maar omdat er getuigen waren, kunnen we het maar beter geloven. Anders zouden we ons de toegang ontzeggen tot de verre, vreemde streken die een wijkplaats bieden aan mensen zoals er maar weinigen zijn op de wereld.

Dit is het verhaal van drie oude mannen die ervoor hebben gekozen zich onzichtbaar te maken in het bos. Drie mensen voor wie vrijheid het hoogste goed is.

‘Vrijheid is zelf kiezen hoe je wilt leven.’

‘En hoe je wilt sterven.’

Dat zullen Tom en Charlie tegen hun bezoeker zeggen. Samen zijn ze bijna twee eeuwen oud. Tom, zesentachtig jaar, en Charlie, drie jaar ouder. Ze denken nog heel wat jaren voort te kunnen.

De derde spreekt niet meer. Hij is zojuist gestorven. Dood en begraven, zal Charlie tegen de bezoeker zeggen, die zal weigeren het te geloven, zo lang was de weg die ze heeft afgelegd naar die Boychuck, of Ted of Ed of Edward, de steeds weer andere voor naam en de ongewisheid van zijn lot zullen het hele verhaal door voortdurend terugkeren.

De bezoeker is fotografe en heeft nog geen naam.

En de liefde? Wel, de liefde zal nog even op zich laten wachten.

De fotografe

Ik had kilometers en kilometers afgelegd onder een dreigende hemel, en ik vroeg me af of ik in het bos een open plek zou vinden voordat de nacht inviel, of althans voordat het onweer zou losbarsten. De hele middag had ik over drassige wegen gereden die me alleen naar een wirwar van quadpistes en sleeppaden hadden gebracht, en toen niets meer, alleen uitgestrekte vlakten met klei, bedden veenmos en muren van sparren, zwarte vestingmuren die steeds ondoordringbaarder werden. Het bos zou zich boven me sluiten zonder dat ik die Ted of Ed of Edward Boychuck te pakken zou krijgen, de voornaam was steeds anders maar de achternaam bleef dezelfde, wat erop wees dat wat ik gehoord had over die Boychuck, een van de laatste overlevenden van de Great Fires, niet helemaal uit de lucht was gegrepen.

Ik was op weg gegaan met aanwijzingen die me toereikend hadden geleken. Na de weg langs de rivier rechts afslaan, een kilometer of vijftien doorrijden tot aan Lac Perfection, gemakkelijk te herkennen, het water is groen, jadekleurig, gletsjerwater uit het quartair, en het heeft de vorm van een bord, volmaakt rond, vandaar de naam, en na een blik op het bord van jade links afslaan, daar staat een roestige schachttoeren, een kilometer of tien recht-

door rijden, de zijwegen vooral negeren, anders kom je uit op oude bospaden, en daarna kan het niet missen, er is alleen die weg die nergens naartoe gaat. Als je rechts kijkt, zie je een beek die in cascades over basaltblokken naar beneden stroomt, daar heeft Boychuck zijn hut, maar ik kan het maar beter meteen zeggen, hij is niet dol op bezoekers.

De rivier, het meer van jade, de oude mijnstut, ik had alle aanwijzingen opgevolgd, maar geen snelstromende beek en geen hut en ik had het einde van de weg bereikt. Verderop was een onbegaan pad, net goed genoeg voor een quad, niet iets waarop mijn pick-up zich had willen wagen. Ik vroeg me al af of ik terug zou gaan of me voor de nacht achter in de pick-up zou installeren, toen ik onder aan een heuvel rook zag opstijgen, een smal lint dat zachtjes boven de top van de bomen zweefde. Een uitnodiging.

De ogen van Charlie, meteen toen hij me opmerkte op de open plek rond zijn groepje hutten, gaven een waarschuwing af. Niemand betreedt zijn domein zonder daartoe te zijn uitgenodigd.

Ruimschoots voordat ik aankwam had zijn hond me al aangekondigd, en Charlie stond op me te wachten voor wat zijn woonhut moest zijn, want vandaar steeg de rook op. Hij had zijn armen vol houtblokken, wat erop duidde dat hij net zijn avondeten wilde gaan klaarmaken. Hij hield de lading hout tegen zijn borst zolang we aan het praten waren, voor de deur die hij duidelijk niet van plan was voor me open te doen. De deur was een hor. De andere, de hoofdingang, stond open om de warmte van het vuur dat binnen aangloeide te laten ontsnappen. Ik kon niet zien hoe het er in de hut uitzag, het was er donker

en rommelig, maar de lucht die naar buiten kwam, kende ik. De lucht van de bosbewoners die al jarenlang in eenzaamheid leven, in nauw contact met alles wat ligt te verteren en te rotten. Vooral de geur van ongewassen lichamen, nooit heb ik ergens in een van de hutten van mijn oude vrienden de bosbewoners een douche of een bad gezien. De lucht van braadvet, ze houden zich voornamelijk in leven met gebraden vlees, dikke ragouts, wild dat veel vet vereist. De geur van stof dat zich in lagen vastzet op alles wat niet beweegt. En de lucht van verschaalde tabak, hun voornaamste drug. De antirookcampagnes zijn niet tot hen doorgedrongen, sommigen pruimen nog steeds hun kluitje nicotine en snuiven devoot hun Copenhagen. Wat tabak voor hen betekent laat zich moeilijk indenken.

De sigaret van Charlie schoof heen en weer van de ene kant van zijn mond naar de andere, als een tam diertje, en toen ze uiteindelijk was opgerookt, bleef de peuk in zijn mondhoek hangen. Nog steeds had hij geen woord gezegd.

Eerst dacht ik dat hij het was, Ed Boychuck, of Ted of Edward, de man die de Great Fires had overleefd en die zijn leven was ontvlucht in het bos. Hij liet zich maar heel af en toe zien in het hotel waar ik de vorige nacht had geslapen. Het hotel was een rariteit, een kolossaal gebouw op een totaal verlaten plek, drie verdiepingen van wat waarschijnlijk een summum van chic was geweest en nu alleen nog een relict van beschaving midden in het bos. Degene die ik had aangezien voor de eigenaar maar die alleen de manager was, noem me maar Steve, had hij gezegd toen we aan de praat raakten, vertelde dat het hotel was gebouwd door een zonderling die barstte van de

poen, een Libanees die fortuin had gemaakt in de sterkedrank die hij versneed, en die zich erop had toegelegd in megalomane bouwprojecten weer van zijn geld af te komen. Hij had gedacht dat de spoorlijn een lus zou maken naar wat een nieuw Klondyke beloofde te worden en hij had de clientèle die werd verwacht als eerste willen binnenhalen. Zijn laatste gril, zei Steve. Dat Klondyke was een luchtspiegeling, geen trein die zijn stoom kwam uitspuwen voor het luxehotel van de Libanees, die afreisde naar de Verenigde Staten waar hij zich wijdde aan een hotelketen voor vrachtwagenchauffeurs.

Ik houd van zulke plekken die alle behaagzucht, alle pretenties achter zich hebben gelaten en zich vastklampen aan een idee in afwachting van het moment waarop de tijd hun gelijk zal geven. Welvaart, een spoorlijn, oude makers, ik weet niet waarop ze wachten. De streek heeft meer dan één van die plekken die standhouden tegen hun eigen aftakeling in en die gedijen in dat verval en die verlatenheid.

Mijn gastheer had me de hele avond verteld over de ellendige omstandigheden waarin ze daar leven, maar ik wist wel beter. Met trots vertelde hij zijn verhalen over uitgehongerde beren, opgevreten door teken, die je voor je deur staan op te wachten, over de kreunende en knarsende geluiden die 's nachts worden aangevoerd op de wind, en de muggen, over de muggen heb ik het nog niet eens gehad, in juni zijn ze er allemaal, de muskieten, de zwarte vliegen, de bijtmuggen, de dazen, je kunt je maar beter niet wassen, geen betere bescherming tegen die beestjes dan een dikke huid, en dan de kou in januari, o! die januarikou, nergens zijn ze in het noorden zo trots op, en mijn gastheer zou zich de kans erover te klagen niet

laten ontgaan, zodat ik heimelijk zijn moed zou bewonderen.

‘En Boychuck?’

‘Boychuck is een open wond.’

De zwijgende en roerloze man die voor zijn deur stond, kon niet degene zijn die ik zocht. Te kalm, te robuust, goedmoedig haast, ondanks die blik waarmee hij die van mij trachtte te doorgronden op zoek naar wat erin verborgen lag. Dier, dat is het woord dat bij me opkwam. Hij had de blik van een dier. Niets kwaadaardigs of dreigends, Charlie was geen wild dier, hij was alleen op zijn hoede, zoals een dier, steeds bezig zich af te vragen wat er achter een beweging lag, achter een lichtgloed, een al te nadrukkelijk lachje, te gladde woorden. En die van mij, mijn woorden waren er ondanks de overredingskracht die ik erin legde, nog steeds niet in geslaagd hem ertoe te bewegen zijn deur voor me open te doen.

Bij mensen die bijna een eeuw achter zich hebben, kom je niet aanzetten met een inderhaast bedacht praatje om jezelf te verkopen. Er is tact nodig, handigheid, maar niet te veel, de kunst van het converseren, daar weten oude mensen alles van, dat is wat hun nog rest in de laatste jaren van hun leven, al te gepolijste woorden lokken argwaan uit.

Ik was begonnen met wat te zeggen over zijn hond, een fraai dier, een kruising tussen een newfoundlander en een labrador, die niet langer blafte maar mij niet uit het oog verloor. Mooi beest, zei ik, een compliment bedoeld voor de hond zowel als voor zijn baas. Labrador? Hij knikte, een ander antwoord kreeg ik niet, en een blik die aangaf dat hij wachtte op wat volgen zou. Maar ik had die verre reis niet gemaakt om over zijn hond te praten.

Ik ben fotografe, voegde ik er meteen aan toe. Elk misverstand moest uit de weg worden geruimd. Ik kwam niet om iets te verkopen, niet om slecht nieuws te melden. Ik was maatschappelijk werkster noch verpleegster en, dat vooral, ik was niet van de regering, dat waren de ergsten, dat was me wel duidelijk geworden bij alle oude mensen die ik heb bezocht. U bent niet van de regering, hoop ik? Die vraag, als ik te traag ben met een verklaring voor mijn aanwezigheid, blijft nooit lang uit. We willen niets te maken hebben met een ambtenaar die komt vertellen dat er iets mis is met ons leven, met de papieren, dat er letters, cijfers zijn die niet kloppen, dat het dossier lijdt aan onsamenhangendheid. En ik, ik lijd niet, dacht u dat? Wegwezen, regering, ingerukt mars, wegwezen!

Ik ben fotografe, zei ik nog eens, ik maak foto's van mensen die de Great Fires hebben overleefd.

Boychuck had zijn hele familie verloren in de Great Fire van 1916, een drama dat hij overal waar hij probeerde zijn leven op te bouwen, in zich meedroeg.

De man die ik voor me had, droeg geen wond in zich mee, hij was ongeschonden en compact, een monnik van steen, niets leek hem te kunnen deren, totdat ik zag hoe hij opkeek naar de hemel, versomberde door de dreiging van de wolken die steeds zwaarder werden, steeds gezwollener. En in Charlies blik toen die weer op mij bleef rusten, lag de bliksemflits van het onweer dat zich aankondigde. Een dier, dacht ik weer, hij reageert alleen op de natuur.

Ik legde uit wat me daar bracht. Waarbij ik erop bedacht was namen te noemen. Een bepaald iemand die ik had ontmoet en die over iemand anders had verteld die weer iemand anders kende. Ik vertelde hem welk traject

ik had gevolgd, allemaal oude bekenden die, na elkaar, als vrijgeleiden optraden zodat ik nu hier was, een prachtige plek, ik snap dat u deze plek hebt gekozen om te wonen, meneer Boychuck, met dat schitterende meer aan uw voeten en al die mooie natuur om u heen, maar als u een paar minuten hebt, zou ik graag rustig met u willen babbelen over al die dingen.

Dat was niet eerlijk, ik wist dat degene tot wie ik me richtte niet Boychuck was, maar een beetje sluwheid is soms nodig.

Boychucks naam raakte hem meer dan hij had willen laten merken. Ik zag dat zijn blik onvast werd, en toen verduisterde de hemel zich, de aarde maakte zich klein, het onweer tierde van ongeduld en eindelijk klonk Charlies stem.

‘Boychuck is dood en begraven.’

Meer zou hij er niet over loslaten. Ik voelde aan zijn houding dat het onderhoud was beëindigd en dat ik zou moeten teruggaan naar waar ik vandaan was gekomen met het weinige dat ik zojuist had vernomen. Hij stond op het punt me zijn brede onbehouwen berenrug toe te keren toen de hemel zich opende en al zijn water uitstortte. Het was of we onder een douche stonden. Charlie duwde me naar binnen. Een gebaar dat ik nauwelijks voelde, een gebaar waaruit een natuurlijk gezag sprak, hij deed de hor open en zijn hand in mijn rug die zwaar en tegelijkertijd licht was, duwde me naar binnen.

‘Ga naar binnen, je wordt drijfnaat.’

De stem was niet toeschietelijker dan de rest. Hij ging regelrecht naar zijn kachel, een miniatuurformaat houtfornuis, nooit had ik zo’n klein model gezien, en hij bemoeide zich met zijn vuur zonder nog aandacht aan mij te

schenken. Zijn vuur was bezig uit te gaan. Hij moest het aanmaakhout opnieuw opbouwen, tegen de verkoelde blokken blazen, er boomschors bij doen, nog eens blazen, en toen de vlammen oplaaiden, deed hij de fornuisdeur dicht evenals de schuiven, ging naar wat ik in het schemerduister aanzag voor een aanrecht, waarna ik uit het aantal aardappels dat hij begon te schillen, opmaakte dat ik was uitgenodigd voor het avondeten.

Met luid geraas kwam de regen, die nog in hevigheid was toegenomen, neer op het dak, af en toe konden we elkaar niet meer verstaan, en daarbij voegde zich toen ook wind, onstuimig, stormachtig, gierend, gevolgd door donder, bliksemschichten, we wisten beiden dat ik niet terug kon naar mijn pick-up.

‘Je zult hier moeten slapen.’

Ik heb geslapen in een bed van pelzen, als een prinses uit een oud verhaal. Een donzige vracht van zwarte beer, zilvervos, asgrijze wolf en zelfs van das, een diep bruin dat glansde met een gitzwarte weerschijn in mijn pelzenbed. Het maakte indruk op Charlie dat ik ze kon herkennen, vooral de das, een zeldzaam dier en zeldzamer nog als huid, want het staat bekend als agressief en intelligent en lastig om te strikken. Maar de pelzenjacht, zei hij, loont nauwelijks meer als je kijkt naar de prijs die we krijgen voor de huiden.

Meer dan eens raakte hij in de loop van die avond onder de indruk van wat ik wist. Als het ging over een varen, een mos, een struik waarvan ik de namen kende terwijl hij, die ermee op vertrouwde voet stond, ze niet kon benoemen. Hij was in staat een bodembedekker in het bos te beschrijven met de precisie van een volleerd botanist, wat eromheen groeit, de leefwijze van de plant,

hoe ze dauw vasthoudt, zich beschermt tegen droogte en verschroeiende wind, dat alles wist hij maar de naam kende hij niet. Het wilde lelietje-van-dalen, zei ik, nadat hij zich had afgevraagd of de vruchten van de plant werkelijk giftig waren. Patrijzengif, zo duidde hij *Maianthemum canadense* aan, een lelieachtige, een onderhoutplant. De vruchten zijn eetbaar, legde ik uit, maar met mate, als je er te veel van eet, kun je er diarree van krijgen.

‘Hoe weet je dat allemaal?’

Ik ben plantkundige noch natuurkenner, niets van dat alles, maar dankzij twintig jaar rondzwerven in hun gezelschap heb ik het bos leren kennen. Ik heb er mijn specialisme van gemaakt, plantenfotografie heb ik mezelf genoemd, vanwege al die bladnerven die ik heb bestudeerd en het contemplatieve leven dat het mijne is geweest. Op een gegeven moment had ik er genoeg van, ik wilde weer mens worden onder de mensen, ik wilde gezichten zien, handen, ogen, niet langer bracht ik het op om uren achtereen een spin te observeren totdat haar prooi verstrikt raakte in het web, en het toeval zette me op het spoor van de Great Fires, van degenen die die hadden overleefd en die allen natuurlijk hoogbejaard waren, want de eerste Great Fire was in 1911, en daar stokte het gesprek. Meteen toen dit onderwerp ter sprake kwam, weigerde Charlie er iets over te zeggen.

Toch was het een prettige avond. Hij genoot ervan iemand over de vloer te hebben, de spanning viel weg, dat zag ik aan zijn gezicht, maar te horen was het niet, nog steeds had hij die brommerige, lage stem die me toen ik aankwam al was opgevallen.

We spraken over onze levens, dat van mij, altijd op pad, op zoek naar een nieuw gezicht, een nieuwe ontmoeting,

en hij, in zijn hut, die keek hoe de tijd verstreek, zonder iets omhanden behalve leven. Dat was al heel wat, volgens hem, en ik geloofde hem zonder meer want er is een hoop te doen om niet dood te gaan van honger en kou wanneer je, alleen, diep in de bossen leeft. Ik legde de nadruk op het woord ‘alleen’ maar hij vermeed de valkuil. Hij was pelsjager, instinctief voelde hij het gevaar en in zo’n opzichtig opgezette val zou hij niet lopen.

‘Ik heb m’n Chummy,’ zei hij terwijl zijn blik in de richting van zijn hond wees.

De hond lag te slapen bij de deur, een onrustige slaap, bij elke donderslag gingen zijn haren van kop naar staart recht overeind staan, dan als de rust was weergekeerd, ademde hij opnieuw diep en regelmatig tot de volgende klap.

Alleen doordat hij Charlie zijn naam hoorde noemen, kwam hij meteen overeind en legde zich aan de voeten van zijn baas.

‘Hé, Chummy, zeg onze bezoeker maar dat we samen een goed team zijn, jij en ik.’

Charlies hand gleed over de vacht van het dier, hield stil in de nek, bij de aanzet van de oren waar ze samengeklonterd haar tegenkwam, wollige plukjes die ze uittrok, zacht en krachtig, bewoog zich, bedreven in krabben en masseren, heen en weer over het hele lichaam van het dier dat gromde van welbehagen, terwijl zijn baas intussen het gesprek met de bezoeker voortzette waarbij hij van tijd tot tijd een paar woorden tot het dier richtte.

‘Hé, Chummy, we kunnen het goed met elkaar vinden, of niet soms?’

Ik was geïmponeerd door die zware, ruwe hand, kromgetrokken door de jaren, die soepel en buigzaam werd in

de vacht van zijn hond, en meer nog door de stem die, wanneer ze zich tot de hond richtte, zachter klonk, een fluwelige klank kreeg, vertrouwelijk werd. Met die diepe, liefkozende stem vertelde hij dat zijn Chummy bang was voor onweer. De donder maakt hem angstig, zei hij, hij moet gerustgesteld worden, daarom houd ik hem binnen wanneer het onweert, en de cellostem stierf ergens weg, opnieuw sprak hij op de toon van heer van de bossen die zich niet laat intimideren.

Even later waren de soepele hand en de fluwelen vertrouwelijke stem er weer toen hij de bundels vacht uitrolde om een bed voor me te maken.

Het onweer had niets aan hevigheid ingeboet. In het midden van het enige vertrek van de hut lekte het dak. Charlie kende het lek en op de plankenvloer had hij een pan neergezet. Het tinkelen van het water in de pan, de regen die tegen de ruiten roffelde, het knetteren van het vuur in het fornuis en Chummy die knorde van welbehagen onder de liefkozingen van zijn baas, de hut suizelde van warm en troostrijk leven. Ik was blij dat ik was uitgenodigd om te blijven slapen.

De bundels vacht lagen opgestapeld in een hoek. Het waren er minstens twintig. Heel handig, wanneer het in de winter bitter koud is, zei Charlie als reactie op mijn verwonderde blik, en ik stelde me voor hoe hij, bij een temperatuur van min vijftig, begraven lag onder een berg huiden, zijn Chummy waarschijnlijk bij hem in bed, en met geen ander geluid in de hut dan dat van het fornuis waarin het hout opbrandde in een laaiend vuur.

De pelsjacht had hij opgegeven sinds door toedoen van de milieubeschermers de prijzen waren gedaald, maar zijn laatste vangsten had hij gehouden en bij elke vacht

die hij uitrolde, schoot hem een verhaal te binnen, het verhaal over het dier dat hem zijn huid had nagelaten. De stem klonk steeds trager, steeds milder naarmate de herinnering aan het dier terugkwam, de plek waar het leefde, de wissel die het had gevolgd, de manier waarop het was vastgeraakt in de strik, dat vertelde hij me allemaal met een warme stem die me betoverde. Arm moedertje, zei hij terwijl zijn vereelde hand liefkozend over een bevervacht streek, ze had daar niet moeten zijn.

Ik houd van verhalen, ik hoor graag dat het verhaal van een leven wordt verteld, vanaf het begin, met alle kronkels en alle schokken in een ver verleden waardoor iemand zestig, tachtig jaar later uiteindelijk die blik heeft, die handen, die manier om te zeggen dat het leven goed is geweest of slecht. Een oude vrouw, een van degenen die ik door mijn zoektochten had leren kennen, had me haar handen laten zien, twee ranke en fijne blanke handen die rustten op de gebloemde stof van de jurk en die ze toen had uitgespreid op de tafel. Kijk, had ze gezegd, geen vlek, geen kloof, ze zijn nog net zoals toen ik twintig was. Die handen waren haar trots en glorie. Ze vertelden over vijf kinderen die kort na elkaar werden geboren, een boerderij die in vlammen was opgegaan, een man, ook hij omgekomen in de Great Fire van 1916, een krappe woning in de stad, altijd hongerige kinderen, en schoonmaken, schoonmaken en nog eens schoonmaken bij wie daar loon voor betaalt, een heel leven van handen in zeepsop en volkomen gaaf, geen barstje.

Arm moedertje, zei Charlie, en weer had ik het gevoel te belanden in een van de grote levensverhalen die me zo na aan het hart liggen. De bever, een vierjarig wijf-

je, was vast komen zitten in Charlies klem met drie nog nauwelijks gevormde jongen in haar buik. Niet zij had daar moeten zijn, ik wilde het mannetje, het grote rossige mannetje met zijn haast blonde pels, een kleur die niet vaak voorkomt, een vacht die veel geld waard is. Ik kende het hele gezin dat woonde in een hol aan een smalle baai van het meer: de moeder die bezig was haar leger te maken voor het voorjaar, drie jonkies van de worp van het vorige jaar en mijn dikke vette goudblonde pasja die zich niet liet vangen in een van mijn klemmen. In januari had ik een van de jonge mannetjes te pakken gekregen, toen nog een in februari, mooie vangsten, maar niet te vergelijken met mijn pasja. Doorgaans sluit ik mijn klemmen in maart, als het voorjaar eraan komt verliest de pels zijn glans, maar ik wilde meer, ik wilde het goud en ik liet mijn klemmen open. Arm moedertje, ze had in haar leger moeten blijven.

Er was ook nog het verhaal over een vosje dat met een poot vastzat in een hazenstrik en dat huilde als een baby, over een wolf die hem had gevolgd en hem had bespied terwijl hij al zijn klemmen langsging, over een beer in het voorjaar waarmee hij opeens oog in oog had gestaan. Het duurde lang voordat ik insliep, met al die levens die me waren verteld. Het leek of ik de wolf, de vos en de moederbever hoorde zuchten, vol weemoed nu er verteld werd over het leven dat het hunne was geweest en dat mij nu diende als beddengoed. De lucht van dier was sterk en doordringend. Ik lag te woelen, snakkend naar een hap lucht die niet doortrokken was van die geur. En dan was er nog het gesnurk van Charlie dat nu en dan tot hels volume aanzwol en in kracht wedijverde met het rommelen van de donder.